

ДОБРИ НЕМИРОВ СБОГОМ, УЧИЛИЩЕ!

chitanka.info

В един ясен неделен ден, когато краят на август обещаваше хубава есен, татко излезе от стаята и седна на миндерчето в градинката. Аз ковях някаква своя играчка зад портата. Не подозирах, че в той ден ми се готви нещо незабравимо.

— Дочко — извика той, — я ела мъничко!

Всякога така ме викаше татко, когато имаше да ми каже нещо важно.

Аз оставих играчките си и боязливо пристъпих към него.

Той започна да вие цигара, загледан замислено пред себе си. Като че избираше думи да започне. Затруднение помръдна в бръчките на целото му.

„Какво ли има да ми каже? Ако ми пак забрани да ходя с Йордан, защото бил хаймана, тогава трябва да се откажа и от другите си приятели, защото, те не биха се отделили от него. Тогава?“ През това време, когато виеше цигарата си, аз си помислих много такива страшни неща, но не знаех на кое да се спра.

Най-после той заговори:

— Кога почвате учебната година, Дочко?

— Подир десет дена.

Бог знае защо ми стана хладно, като ми заговори за училището.

— Хм... — подкачи той пак. — Значи, ти не влизаш в четвърти клас, ха?^[1]

„Защо ми казва това? Той нали знае?“ — се попитах аз смутен, като си помислих, че още веднъж ще бъда гълчан.

— Не! — отвърнах.

— Ще повтаряш, дето се е рекло.

Не отговорих, но усетих хлад по цялото си тяло.

През цялата ваканция нито веднъж не си зададох въпрос какво значи да повтарям един клас, макар че тъй много ревах, когато си получих фаталното свидетелство. Но сега, когато началото на учебната година беше вече съвсем близо, въпросът на татко неочеквано застана пред мен, ясен и застрашителен. Сега вече знаех какво значи да остана с една година назад от всичките си приятели и да се приравня с ония, които до вчера наричах деца.

Татко запали цигарата, смукна два-три пъти и ме изгледа отдолу нагоре.

— Когичко порасна толкова брей! Надминал си и моя бой.

Тия думи на татко усетих като подигравка, макар че бяха изказани кротко. „Колко голям ще бъдеш за третия клас!“ — сякаш искаше да каже той.

За пръв път сега положението на второгодник ми стана тъй нетърпимо.

— Има и от мене по-големи, тате — се заоправдавах аз.

— Ама сигур не ще са в трети клас.

Нищо не казах. Преди, когато татко ме би за лошото свидетелство, не се усетих тъй измъчен, както сега, когато ми говореше кротко и тихо.

— Слушай, Дочко — продължи той. — Ти наведе глава като виновен. Не си виновен, моето момче. Бъди спокоен! Твоят трети клас се падна таман, когато ревматизмата ме свали на леглото за цяла зима. Имахме ли пари да ти купим учебници?

— Да, тате — насырчих се аз. — Нямах учебници, нямах тетрадки, ходех у другари, да уча от техните учебници, дотягвах им, досрамяваше ме.

— Знам, всичко знам! Там е работата, че и тази година няма да ме бъде за работа... Ами тогаз?

— Нищо тате. Тази година добре ще се старая.

— Какво ще спечелиш, като се постараеш, бог знае... Виж какво ще ти река. Ти си сега петнайсетгодишен. Повтори третото отделение по болест, повтаряш сега и трети клас. Ами че годините вървят. Кога ще свършиш, кога ще се заловиш за работа, та да видим и твоята помощ в къщи? Без учебници работа не се върши. Виж какво намислих. От мъчни по-мъчни години идат. Ще дойде един ден, че за да станеш стражар, ще ти искат класове. Ето защо най-добре е още сега да помислиш за своето бъдеще. Ти имаш хубав почерк... Таман за писар! Не е ли по-добре сега да станеш писар, та като дойдат тежките времена ти да си напреднал до архивар, до подсекретар, че и до секретар?

Той дълбоко смукна от цигарата и добави:

— По тази причина намислихме двама с майка ти да те извадим от училището и да те дадем нейде за писар. Секретарят в околийското управление ме познава. Ще му се помоля — не вярвам да ми скърши хатъра.

Нешо ме залюля. Сякаш от всички страни духнаха ветрове и аз трябваше да се свия, за да не падна. Какво? Да не ходя на училище ли?

Чудно нещо! Помъчих се да възнегодувам, а вместо това чувствувах, че ми става добре. Не съм ли искал да уча?

Едва сега разбрах, че съм нямал нито капка готовност да повторя класа и да стана съученик на децата... Това мое нежелание се е промъквало в душата ми, но съм избягвал да си го проясня. И ето, татко ми го проясни.

Не му отговорих, но той беше добре разbral какво мисля.

Той тежко се изправи и закуца със своите болни крака към хаета.

— Още днес ще ида при секретаря — завърши той. — Ще влезеш в работа, ще получаваш заплата и... ще поемеш и ти малко къщна грижа.

Като останах сам, аз се огледах наоколо. Видях, че всеки предмет доби друг вид. Сякаш за един миг други очи се настаниха под веждите ми: очи на голям човек.

Да!... Голям! Слава богу! Слава богу, че вече няма да ходя на училище, няма да треперя, когато учителят търси някое име в тефтерчето си, няма да тръпна от стеснение, когато надничам в чужд учебник, за да прочета поне две думички... Свършиха се мъки и стеснения. Ще стана писар, ще печеля пари... Ще внасям в къщи, за радост на родителите си.

Излязох и поех улиците. Колко малко ми трябвало, за да се видя по-високо над земята, отколкото бях!

Аз вървя и никой не може да ме увери, че не съм голям.

Свободен, свободен, свободен!... Сега мога всичко да направя и няма да се плаша от забележка в класната книга. Другарите ми ще зурят по дни и нощи, а аз ще ходя в управлението и ще пиша. Ще говоря всичко...

Животът пред мене стана розов, светъл, очистен от изпити, от бележки, от мърмрения... Живот, в който никой не ти забранява да се смееш, да се веселиш...

„Добре, добре, татко! Ще бъде тъй, както ти искаш!“ — си шепнех аз и правех дълги обиколки из града.

Привечер поех пътя към дома. В големия двор на изоставената джамия — нашето любимо игрище — се бяха събрали другарите ми и

оживено се разговаряха. Приятна възбуда оживяваше очите им, изблик на сили се чувствуваше във всяко тяхно движение.

Доближих се, сякаш малко чужд. Те не знаеха, че съм вече свободен.

— Дочко — обърна се Коста. — Чакай ме утре заran, че ще идем за именници. Хей, момчета, сега по география ще ни бъде Давидов.

— Ама че стокица е този Давидов! — разклати глава Йордан, който вече беше учили при него. — Ядох му попарата! — той стана, вирна рамене, изпъчи корем и важно тръгна пред нас.

— Невежество! — започна той да подражава на Давидов, като направи гласа си дрезгав. — Иди, глава букова, в Кайро, че стани там хамалин, или в остров Цейлон иди, да се далдисваш за бисерни миди... белки ще се удавиш — че да се спаси света от тебе...

— Марш на място — допълни Митъо, който също го познаваше.

— Лалъо „Козлоногий“ е добър... Съща гадинка...

Макар и добър, все пак и на него намерихме какво да прикачим.

Започнаха да си спомнят имена на учители, да ги подражават, да се смеят... Аз стоях мълчаливо, но видях, че ще внеса почуда, затова помъчих се да участвувам и аз от време на време. Но без сърце участвувах. Сега изведнъж някой ми забрани не само да говоря за учители и училище, но и да си спомням за тях.

„Да — помислих. — Утре другарите ми тръгват, а аз оставам. Ще гръмнат класните стаи от песни и викове, ще се залюлеят чиновете от лудории и гоненици“...

Пред мене оживя класната стая и аз вече виждах зачервените лица, чорлавите глави, пламналите очи, черната дъска с недоизбърсани цифри от миналия час...

Хиляди пръсти полазиха по гърба ми. Стана ми тъй мъчно, като че някой бе ми откраднал нещо. Защо ми е мъчно? Не се ли радвах преди малко, че ще бъда свободен?

— Скъпи са новите учебници — сети се Филката. — Ако намеря на вехто, ще си купя.

— Аз от братовчеда си имам алгебра, френски и латински, а Мирчо ще ми продаде химия.

— Хубав предмет е химията! — с тон на знаещ каза Йордан, който беше два класа напред от нас.

Нови предмети звучаха в ушите ми. Нова нужда се откри, ново прозорче светна в живота на моите другари.

Те се радваха, смееха се, но аз станах — за чудо на всички — мълчалив и смутен. Силно изплува мъката ми. Тя ме повлече със страшна сила.

От утре моите другари ще имат в живота си нещо ново. Те ще знаят химия, алгебра, латински... Ще знаят неща, който ще бъдат тъй далече от мене!

Свободен?!

Ще минат още две, три, четири години, те ще свършат гимназията, а аз?... Ще бъда писар! Хубаво ли е да си писар — не знам! Знаех само, че с мене се извърши нещо несправедливо. Две неприятелски ръце ме теглеха от другарите ми... Да, защото те ще се учат, а аз ще работя... Ние вече не сме приятели.

Нешо задраска в гърлото ми. Плачеше ли ми се?

Поисках да се отделя. Очите ми вече овлажняха. Ако остана, те ще ги забележат и може би ще ми се смеят. Ако си отида, ще се питат какво ли ми е станало. Нищо! Нека се питат — само да не видят сълзите ми...

Ще си вървя! Ще си вървя!...

Едва помислих това и в същия миг се обърнах и забързах към дома. Другарите започнаха да ме викат, но аз не можех да се обърна...

— Не!... На училище, на училище! Нека съм второгодник, нека съм голям. Ще внимавам в клас и ще запомням уроците... Не ми трябват учебници! Само тетрадки — нищо повече.

Чудно нещо! Как се съгласих изведнъж да напусна! Ако учението не беше хубаво, хората не щяха да ламтят за него.

Неочаквана сила се промъкна в душата ми. Не! Аз ще ходя на училище! Нека повтарям. Нищо! Пак ще отида напред и ще уча и аз химия, алгебра, френски, латински...

Радост се разля в душата ми. Ще кажа на татко, че не искам да напушtam... Най-после, от мене зависи.

Зашо се толкова беспокоя? Не ща учебници... Имам памет... Това ми стига. Бълснах портата и влязох. Татко седеше на миндерчето в двора. Ръката му беше оголена и мама я мажеше с лекарство. Той беше жъlt, лицето му — изкривено от болка.

Загрижена и също тъй бледна, мама мълчаливо намаза ръката му, съмъкна ръкава и стана.

— Иди — рече татко, — кажи му, че не мога да работя... Ако мога, добре, но вече не мога да държа чука. За нищо не ме бива. Да ме прощава, му кажи... Много стана, да ме извинява. Още един чувал брашно нека даде и няма вече!...

О! Пак за Поликраев ставаше дума. Той ни даваше брашно от мелницата си ей тъй, само за добро, и ние вземахме през цялата зима. Сега, като чух, че пак при него сме потърсили спасение, лицето ми плувна в гъста червенина. Какво да направя? Да спра ли мама да не отива?

Огледах се. Двама старци седяха пред мене — и двамата слаби, болни, неспособни. Ами че тъй от глад може да се умре!

Мама беше вторачила поглед в земята, а лицето на татко изглеждаше тъй, като че някаква шепа го беше смачкала като лист хартия.

Аз прехапах устни. Колело бръмна пред лицето ми, завъртя се и повлече със себе си всичко, което прекарах през главата си досега.

„Сляп ли си, приятелю, че не виждаш?“ — помислих аз и високо и решително изговорих:

— Не бойте се! Аз ще стана писар и ще ви нося пари. От мене зависи! Само от мене зависи!

Разбрах, че моят път беше начертан и с никакво усилие не бих могъл да го изменя.

— Сбогом, сбогом, училище!

[1] При тогавашната система на образование четвърти клас се равнява на сегашния осми. — Бел.ред. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.